

การปลูกถั่วพ

ทั้ง ๆ ที่มิได้เป็นพืชพื้นเมืองของเมืองไทย ถั่วพก็เป็นพืชที่คนไทยรู้จักกันมาช้านานแล้ว ซึ่งมักจะพบเห็นถั่วพเฉพาะในสวนหลังบ้าน แทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีการปลูกกันอย่างเป็นสำเป็นสันแบบพืชอื่น ๆ แม้ว่าจะมีฝักอ่อนของถั่วพขายอยู่ในท้องตลาด ก็มีได้มาจากสวนหลังบ้านเป็นส่วนใหญ่

พันธุ์ถั่วพ

ถั่วพสุดได้ว่าเป็นพืชที่มีลักษณะแตกต่างกันอย่างมาก ในประเทศปาปัวนิวกินี ซึ่งชาวพื้นเมืองปลูกถั่วพเป็นอาหารหลักมาเป็นเวลาช้านาน ปรากฏว่ามีจำนวนรวมทั้งสิ้นถึง 122 สายพันธุ์ ในประเทศพม่า อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มีรายงานว่าถั่วพมีลักษณะแตกต่างกันและกันมาก สำหรับในประเทศไทยยังไม่มีรายงานในเรื่องนี้ แต่จากการสังเกตลักษณะของเมล็ดที่เกษตรจังหวัดต่าง ๆ รวบรวมส่งมาให้ฉัน มีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะในเรื่องสี ขนาด และรูปร่างของเมล็ด จึงคาดว่าหากได้ศึกษาอย่างละเอียดแล้ว ประเทศไทยอาจมีจำนวนสายพันธุ์ถั่วพไม่แพ้ปาปัวนิวกินี

จากการศึกษาของ ดร. ณรงค์ โฉมฉาย ปรากฏว่า ประเทศไทยมีพันธุ์ถั่วพทั้งสิ้น 528 สายพันธุ์ โดยเป็นพันธุ์พื้นเมือง 454 สายพันธุ์ พันธุ์ต่างประเทศ 74 สายพันธุ์

ความแตกต่างในลักษณะของถั่วพที่เห็นได้ชัด คือ

1. สีของฝัก มีตั้งแต่สีเขียว ม่วงอ่อน ม่วงแก่ นอกจากนั้นสีของครีบฝักทั้งสียังแตกต่างกัน บางพันธุ์มีลายเป็นทางสีเหลืองบนพื้นสีม่วง เป็นต้น
2. รูปร่างของฝัก ถ้ามองภาพหน้าตัดของฝักจะพบว่า ถั่วพส่วนใหญ่เป็นแบบสี่เหลี่ยมผืนผ้า และมีครีบทั้งสี่ยื่นออกไปในแนวของเส้นทะแยงมุม แต่มีบางพันธุ์ที่ครีบทั้งสี่ยื่นออกไปในแนวของด้าน 2 ด้านขนานกัน บางพันธุ์ฝักแบนมากและบางพันธุ์ส่วนแบนอยู่ตรงด้านรอยแตก
3. สีของเมล็ด มีพบตั้งแต่สีเขียว สีนํ้าตาลอ่อน สีนํ้าตาลแก่ จนถึงสีดำ นอกจากนั้น ยังพบลวดลายต่าง ๆ บนเมล็ดอีกด้วย
4. ผิวของฝัก มีพบทั้งที่เป็นผิวเรียบ ขรุขระเล็กน้อยและขรุขระมาก

นอกจากลักษณะเด่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วยังมีลักษณะประเภทปริมาณ (เช่น ขนาด น้ำหนัก ความยาว) ที่อาจใช้ เป็นลักษณะประจำพันธุ์ได้ เช่น การเจริญเติบโต ผลผลิตของ เมล็ดแห้งต่อต้นและต่อไร่ อัตราส่วนของน้ำหนักเมล็ดต่อน้ำหนักกิ่งฝัก ฯลฯ

ถั่วที่ปลูกในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ที่ใช้เก็บฝักอ่อนรับประทาน การเกิดหัวของ พันธุ์เหล่านี้มีบ้างเพียงเล็กน้อย (ในสภาพปกติ) และใช้เวลานาน แต่ในต่างประเทศมีพันธุ์ที่ ใช้ปลูกเอาหัวอย่างเดี่ยว และพันธุ์ที่ได้ทั้งหัวและฝัก พันธุ์ทั้งหมดที่มีอยู่ในโลกนี้ยังเป็นพันธุ์เสื่อม สิ่งต้องอาศัยค้าง เพื่อให้ได้ผลผลิตจากฝักสูง ในปัจจุบันมีผู้พยายามปรับปรุงพันธุ์เพื่อให้ได้ ลักษณะต้นเดี่ยวไม่ต้องอาศัยค้าง เพื่อที่จะได้นำไปปลูกแบบพืชไร่ทั่วไป ความจริงแล้วเมื่อ 60 ปีก่อนนี้ ถั่วเหลืองที่ใช้ปลูกกันอยู่ทุกวันนี้ก็เคยเป็นพันธุ์เสื่อมเช่นเดียวกัน แต่ในปัจจุบัน ถั่วเหลืองเป็นพันธุ์ผสมแล้วทั้งนั้น

ในปัจจุบันสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย กำลังศึกษา ลักษณะประจำพันธุ์ถั่วทุกพันธุ์ที่รวบรวมได้ และจะคัดเลือกพันธุ์ที่ดีต้นไว้ปรับปรุงพันธุ์เพื่อการ ปลูกโดยมีวัตถุประสงค์ต่าง ๆ เช่น ปลูกเพื่อใช้ฝักอย่างเดียว ใช้หัวอย่างเดียว หรือเพื่อใช้ ประโยชน์สองอย่าง ฯลฯ การปลูก ปลูกทั้งบนพื้นราบและบนที่สูง เช่น บนดอยในภาคเหนือ เป็นต้น

รูปแบบของการปลูก

ถั่วสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้หลายทาง และแต่ละทางจำเป็นต้องมีวิธีการปลูกที่ แตกต่างกันในบรรดารูปแบบที่นิยมปฏิบัติกันทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ หรือที่จะ มีสู่ทางปลูกในอนาคตต่อไป มีดังต่อไปนี้

1) ปลูกแบบสวนหลังบ้าน เป็นวิธีที่นิยมปลูกอยู่แล้วในประเทศไทยและประเทศ อื่น ๆ ในเอเชียอาคเนย์ การปลูกในสวนหลังบ้านเป็นวิธีการที่ได้ช่วยรักษาพันธุ์ถั่วให้คง เหลืออยู่ในปัจจุบัน และเป็นวิธีที่น่าจะส่งเสริมให้มีการปลูกกันอย่างแพร่หลาย เพื่อที่จะได้ใช้เป็นอาหารรับประทานตั้งแต่ระยะเป็นใบอ่อน ยอด ดอก ฝักอ่อน จะเริ่มเก็บฝักอ่อน รับประทานได้หลังจากปลูกประมาณ 10 สัปดาห์ ก่อนหน้านี้นี้ไม่ควรเก็บใบอ่อน ยอดและดอก ไปรับประทาน เพราะจะทำให้โตช้าลง ถั่วที่มีข้อดีตรงที่ทะยอยกันออกดอกและฝักให้เก็บกิน ได้ตลอดระยะเวลาการเจริญเติบโต เมื่อต้นโตมากแล้วผลผลิตของฝักอ่อนจะมีมากจนเก็บกิน

ไม่หมด หากมีพื้นที่มากก็อาจปลูกไว้ขายผักอ่อนเป็นรายได้อีกทางหนึ่ง เมื่อปล่อยผักอ่อนไว้คาต้น (เพราะเก็บไม่ทันหรือมีความตั้งใจจะปล่อยให้ผักแก่) ผักอ่อนจะเจริญต่อไปเป็นผักแก่ และจะยังคงให้ผลเช่นนี้เรื่อยไปตราบโตที่ยังมีน้ำสมบูรณ์ แต่ต้นจะค่อย ๆ แก่ขึ้นและให้ผลผลิตน้อยลง จึงควรรื้อปลูกใหม่ ระยะเวลาที่จะรื้อปลูกขึ้นอยู่กับสภาพการเจริญเติบโต แต่โดยทั่ว ๆ ไปประมาณ 8 เดือนหลังปลูก ซึ่งหากปลูกในต้นฤดูฝนก็จะเข้าฤดูแล้งพอดี เมื่อตัดต้นออกแล้วก็ขุดหัวไปรับประทานได้ แต่ถ้าปล่อยไว้พองฤดูฝนปีหน้าก็จะแตกหน่อขึ้นมาโดยไม่ต้องปลูกใหม่

ในเรื่องการเลือกที่ปลูกนั้น เนื่องจากเป็นการปลูกในสวนหลังบ้าน ซึ่งมีพื้นที่จำกัด จึงไม่มีโอกาสเลือกที่มากนัก อย่างไรก็ตามควรเลือกที่ดินที่น้ำไม่ท่วม มีแดดส่องถึงตลอดวัน หรือมากที่สุด สำหรับความอุดมสมบูรณ์ของดินนั้น แม้ว่าตัวพืชมักจะขึ้นได้ในที่เลว แต่ถ้าได้ดินดีก็จะเจริญเติบโตงอกงามเร็วและให้ผลผลิตสูง ในการปลูกในสวนหลังบ้านจึงควรเลือกดินที่ดีที่สุด หรือใส่ปุ๋ยบำรุงดินให้บ้าง ควรยกเป็นร่องเพื่อป้องกันไม่ให้มีน้ำขังในฤดูฝน

2) ปลูกเป็นการค้า แม้ว่าในปัจจุบันในประเทศไทยจะยังไม่มีการปลูกถั่วพุ่มพันธุ์ที่กว้างขวางอย่างเป็นทางการเลย แต่ในต่างประเทศ เช่น ปาปัวนิวกินี และพม่า มีการปลูกแบบนี้และทำรายได้ให้แก่เกษตรกรผู้ปลูกเป็นอย่างดี อาจแบ่งการปลูกเป็นการค้าออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

ก. ปลูกเพื่อขายผักอ่อน ควรเป็นที่ที่อยู่ใกล้ตลาดใหญ่ ๆ อาจปลูกบนร่องสวนแบบผักหรือในไร่ก็ได้

ข. ปลูกเพื่อขายเมล็ดแก่ แม้ว่าในขณะที่โรงงานอุตสาหกรรมน้ำมันพืช อาหารสัตว์และอาหารมนุษย์ยังไม่เคยนำถั่วพุ่มไปใช้ประโยชน์ในทางอุตสาหกรรมเลย แต่ผลการวิเคราะห์คุณค่าทางอาหารของเมล็ดถั่วพุ่ม ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าในอนาคตเมล็ดถั่วพุ่มจะเป็นที่ต้องการของโรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้อย่างแน่นอน

ค. ปลูกเพื่อขายหัว หากผลผลิตของหัวถั่วพุ่มเป็นที่นิยมรับประทานของคนไทย เช่นเดียวกับข้าวบาปัวนิวกินีและพม่าแล้ว เชื่อว่าการปลูกถั่วพุ่มเพื่อขายหัวเป็นอาหาร เช่นเดียวกับมันแกวหรือมันเทศก็จะเป็นอาชีพใหม่ของเกษตรกรไทยได้ การปลูกเพื่อให้ได้หัวต้องใช้พันธุ์พิเศษซึ่งจะได้ผลผลิตสูง แต่ถ้าหวังผลอย่างอื่นและได้หัวเป็นผลพลอยได้ก็ปลูกพันธุ์ทั่วไป การกระตุ้นให้เกิดหัวมาก ๆ ทำได้โดยการเด็ดยอด ช่อดอกและผักอ่อนออก (เอาไปรับประทาน) การเกิด

หัวจะเข้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับพันธุ์ สภาพการปลูกและการปฏิบัติ (เด็ดยอดดอก) ควรเลือกปลูกบนดินร่วนปนทราย หลีกเลี่ยงการปลูกบนดินเหนียว

3) ปลูกเป็นพืชคลุมดิน พืชอาหารสัตว์และพืชบำรุงดิน การปลูกทั้งสามแบบนี้มีลักษณะทั่ว ๆ ไปคล้ายคลึงกัน แต่ต่างกันที่วัตถุประสงค์ การปลูกแบบนี้ลดปัญหาในเรื่องการทําค้างลงได้ สำหรับการเตรียมดินก็ไม่จำเป็นต้องยกร่อง การปลูกแบบนี้ทำได้โดยการเตรียมดินแบบพืชไร่ทั่ว ๆ ไป แล้วหยอดเมล็ดเป็นหลุม ๆ ตามระยะปลูกที่ต้องการ เช่น 1x1 เมตร ถั่วพุดยี่ห้อที่สามารถใช้เป็นพืชคลุมดิน พืชอาหารสัตว์ และพืชบำรุงดินได้ในขณะเดียวกัน อีกทั้งยังยี่ห้อที่ไม่จำเป็นต้องปลูกใหม่ทุก ๆ ปี เพราะจะมีหน่อเจริญเติบโตขึ้นมาจากหัวในฤดูฝนถัดไปในกรณีที่ต้องการใช้ถั่วพุดเป็นพืชบำรุงดินเพียงอย่างเดียว ควรไถกลบเมื่อออกดอก แล้วปลูกพืชหลักที่ต้องการตามไป

การปลูก

ควรปลูกในตอนต้นฤดูฝน หลังจากเตรียมดินเรียบร้อยแล้วก็ลงมือหยอดเมล็ดลงในหลุมที่เตรียมไว้ (ลึกประมาณ 2-3 เซนติเมตร) หยอดเมล็ดหลุมละ 3 เมล็ด ในเรื่องของระยะปลูกที่เหมาะสมยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ว่า ระยะใดจึงจะให้ผลดีที่สุดสำหรับการปลูกแต่ละแบบ สำหรับการปลูกเพื่อเก็บผักอ่อน มีการแนะนำให้ปลูกเป็นแถว โดยมีระยะระหว่างแถว 120 เซนติเมตร (4 ฟุต) และระยะระหว่างต้น 60 เซนติเมตร (2 ฟุต) บ้างก็แนะนำระยะระหว่างแถว 60-75 เซนติเมตร และระยะระหว่างต้น 55-60 เซนติเมตร สำหรับการปลูกเพื่อเก็บเมล็ดแก่ มีการแนะนำให้ใช้ระยะปลูก 60 x 60 เซนติเมตร บ้างก็แนะนำว่าระยะปลูก 100 x 100 เซนติเมตร สำหรับการปลูกเพื่อเอาหัว ระยะปลูกที่ลงมากคือ ให้แต่ละหลุมห่างกันเพียง 7.5-15 เซนติเมตร

นักวิจัยแห่งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้ทดลองปลูก โดยการแช่เมล็ดในน้ำประมาณ 4-6 ชั่วโมง และนำเมล็ดไปเพาะในจานระหว่างชั้นของกระดาษทิชชูที่รักษาให้ชื้นตลอดเวลา ช่วยให้เมล็ดงอกสม่ำเสมอและเมื่อเมล็ดเริ่มงอกปริ่ม ๆ แล้วก็นำไปปลูกในแปลง ทำให้ได้เปอร์เซ็นต์ความงอกสูงถึง 100% ซึ่งผิดกับการนำเมล็ดไปเพาะในดินโดยตรง ซึ่งงอกช้าและไม่สม่ำเสมอ วิธีนี้ช่วยประหยัดเมล็ดพันธุ์และทำให้ต้นกล้างอกสม่ำเสมอ โดยที่เสียเวลาในการปฏิบัติเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อย

การปลูกและรักษา

การให้น้ำ

ถั่วพูเป็นพืชที่ชอบน้ำ จึงควรปลูกเฉพาะในฤดูฝน นอกจากในที่มีน้ำชลประทาน หลังปลูกแล้วหากฝนไม่ตก ควรรดน้ำให้บ้าง มิฉะนั้นต้นกล้าซึ่งมีระบบรากยังไม่ลึกนักจะเหี่ยวตาย แต่เมื่อต้นโตได้แล้ว การรดน้ำบ้างก็ไม่เป็นอันตรายต่อต้นถั่วพูนัก

การกำจัดวัชพืช

ถั่วพูเป็นพืชที่เจริญเติบโตช้าในระยะเดือนแรก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเตรียมดินให้ดี เพื่อกำจัดวัชพืชที่อยู่ในดินให้หมดไปให้มากที่สุด การปลูกเป็นแถวจะอำนวยความสะดวกในการกำจัดวัชพืชได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะหากปลูกเป็นการค้าก็น่าที่จะใช้เครื่องมือทุ่นแรงในการกำจัดวัชพืชได้ เมื่อต้นโตแล้ว (หลังจากขึ้นค้างแล้ว) วัชพืชจะไม่เป็นปัญหาต่อถั่วพูแต่อย่างใด

การใส่ปุ๋ย

โดยปกติแล้ว ถั่วพูสามารถขึ้นได้แม้ในดินเลว เนื่องจากถั่วพูสามารถตรึงธาตุไนโตรเจนจากอากาศได้ จึงไม่จำเป็นต้องใส่ปุ๋ยไนโตรเจน อย่างไรก็ตาม ในการปลูกเป็นการค้า การใส่ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ให้แก่ถั่วพูจะช่วยเพิ่มผลผลิตได้อย่างคุ้มค่า แต่การทดลองในเรื่องสูตรปุ๋ยและปริมาณที่ใส่ให้แก่ถั่วพูมีอยู่น้อยมาก เท่าที่นักวิจัยแห่งสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ได้มีการทดลองปุ๋ยที่แท้จริง เป็นแต่เพียงการใส่ปุ๋ยเพื่อการทดลองอื่น เช่น ที่ปาวัวผวกศฝ ใส่ปุ๋ย N P K อัตราอย่างละ 8 กก.ต่อไร่ ส่วนที่ฟลอริดา สหรัฐอเมริกา ใส่ปุ๋ย N P K อัตราประมาณ 7 : 14 : 14 กก.ต่อไร่ และเพิ่มเติมด้วยปุ๋ย N P K อัตราอย่างละ 2.0 - 3.5 กก.ต่อไร่ ทุก ๆ 2 เดือนตลอดฤดูปลูก

การทำค้าง

สำหรับการปลูกเพื่อเก็บผักอ่อนและเมล็ดแก่ จำเป็นต้องทำค้างให้แก่ถั่วพู วัสดุที่เหมาะสมที่จะใช้ทำค้าง คือ ไม้รวก ยาวประมาณ 2 เมตร ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 3-4 เซนติเมตร อาจใช้ค้างเดี่ยวสำหรับแต่ละต้น หรือทำเป็น 3 ขา แต่การทำค้างแบบนี้ต้นถั่วพูนักเลื้อยสูงขึ้นไปจนสุดไม้แล้วห้อยลงมาเกะเกะ หากไม่สูงเกินไปก็จะเก็บผักไม่ถึงหรือต้องไต่บันได ทางที่ดีควรทำเป็นค้างยาวแบบเดียวกับค้างองุ่น หรือเป็นแบบรั้ว สูงประมาณ 1.20 เมตร หากปลูกเป็นแถวจะใช้ค้างเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วสำหรับ 2 แถว โดยปักไม้รวกตรงหลุมปลูกในแต่ละแถว แล้วใช้เชือกผูกปลายเข้าด้วยกัน ทำให้ไม้รวก 2 อันเป็นรูปหน้าจั่ว

เสร็จแล้วยึดหัวแต่ละอันให้ติดกันด้วยไม้รวกวางทับข้างบนแล้วผูกเชือกมัดกัน เพื่อให้เถาหัวชู
เสื่อค้าง ได้มากขึ้น ควรใช้เชือกไนลอนพันค้ำให้เป็นตาราง ซึ่งจะช่วยให้ค้างแข็งแรงขึ้น
และหัวชูที่ขึ้นในการเจริญเติบโตมากขึ้น และไม่บังแสงแดดซึ่งกันและกัน

สำหรับการปลูกเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่น เช่น เพื่อเอาหัว ปลูกเป็นพืชคลุมดิน
เป็นปุ๋ยพืชสด เป็นอาหารสัตว์ ก็ไม่ต้องทำค้ำ โดยปล่อยให้เถาเลื้อยไปตามดินเอง

แต่มีรายงานว่า การทำค้ำให้หัวชูสามารถเพิ่มผลผลิตของผักและเมล็ดได้กว่า
2 เท่า เมื่อเปรียบเทียบกับที่ไม่ได้ทำค้ำ อีกทั้งคุณภาพของผักก็ดีกว่าด้วย

โรคและแมลง

หัวชูเป็นพืชที่ไม่ค่อยมีโรคและแมลงรบกวน แต่มีรายงานจากที่ต่าง ๆ ถึงการปรากฏ
ของโรคและแมลง สำหรับโรคก็มีโรคที่เกิดจากเชื้อราเป็นส่วนใหญ่ เช่น โรคเน่าของยอด
(crown rot) โรคใบส้ม (false rust) เกิดจากเชื้อ Synchytrium psophocarpi
(Rac) Goumann; โรคใบจุด (leaf spot) ในแอฟริกาตะวันตกพบเชื้อรา Synchy-
trium psophocarpi เข้าทำลายยอดอ่อน ช่อดอก และฝักอ่อน แต่ก็ป้องกันได้ง่าย ๆ
โดยการฉีดยาฆ่าเชื้อรา ส่วนใหญ่เชื้อราโรคใบส้มระบาดเมื่อมีอากาศชื้นอบอ้าว ที่ป่าบัวนิวกินี
มีรายงานว่า หนอนผีเสื้อชนิด Maruca testulalis Geyer เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ดอกร่วง
เป็นจำนวนมาก บางคนถึงกับแนะนำให้ปลูกหัวชูในฤดูแล้งที่พอจะหาน้ำรดได้

สำหรับแมลงมีรายงานว่า มีหนอนกัดกินดอกและฝักอ่อน ส่วนใบก็ถูกทำลายโดยหนอน
ชอนใบ ตั๊กแตนและแมงมุมแดง ในประเทศไทยเคยพบเพลี้ยอ่อนดูดกินน้ำเลี้ยงบริเวณใบอ่อน
ยอด ก้าน ช่อดอกและฝัก ถ้าหากระบาดมาก ๆ จะทำให้ใบอ่อนหงิกงอเสียรูปทรงไม่เจริญ
เติบโตต่อไป

ไส้เดือนฝอย (Meloidogyne incognita Chitwood) เป็นศัตรูอีกประเภท
หนึ่งที่มีรายงานจากประเทศปาปัวนิวกินี และพบระบาดอย่างกว้างขวางในบางท้องที่

สำหรับในการปลูกเพื่อการทดลองนั้น นักทดลองในฟลอริดา แนะนำให้ฉีดพ่นหัวชู
ทุก ๆ 2 สัปดาห์ ด้วยยาเซวินและมาเนบสลับกับ แลนเนทและมาเนบ จนกระทั่งถึงระยะ
ออกดอกจึงเลิกฉีดพ่นยา

การเก็บเกี่ยว

ฝักอ่อนและเมล็ด

หลังจากปลูกแล้วประมาณ 10 สัปดาห์ ต้นจะเริ่มออกดอก หลังจากผสมพันธุ์แล้ว 2 สัปดาห์ ฝักจะมีขนาดพอเหมาะที่จะเก็บไปบริโภค ถ้าปล่อยให้แก่ถึง 3 สัปดาห์ ฝักจะมีเสี้ยนมากจนไม่เหมาะที่จะนำไปรับประทาน เมล็ดจะแก่ภายใน 6 สัปดาห์ (หลังจากผสมพันธุ์) ต้นต้นจะทยอยกันออกดอกตลอดไป トラบิตที่ยังมีความชุ่มชื้น แต่เมื่อต้นแก่มาแล้วผลผลิตจะตกลงมากจนไม่คุ้มที่จะบำรุงรักษาต่อไป

หัว

กรณีที่ใช้พันธุ์ที่ให้หัว หัวจะเริ่มเจริญตั้งแต่อายุ 2 เดือน และจะเก็บเกี่ยวได้ระหว่างอายุ 4-8 เดือน (เมื่อหัวมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2-4 เซนติเมตร และยาว 8-12 เซนติเมตร) หลังจากเก็บเกี่ยวเมล็ดแล้ว แต่ถ้าเป็นพันธุ์ที่ให้ฝักและเมล็ด หัวจะไม่โตจนกว่าจะมีอายุมากและอาจใช้เวลาถึง 10 เดือน จึงจะเก็บเกี่ยวได้ แต่ถ้าตัดดอกและยอดออกมาก ๆ การเกิดหัวก็จะเร็วขึ้น ควรใช้คราดขุดหัว เพื่อช่วยลดความสูญเสียจากแมลงที่เกิดจากจอบหรือเสียม

ผลผลิต

เนื่องจากไม่มีการปลูกกันเป็นการค้า ตัวเลขเกี่ยวกับผลผลิตจึงได้มาจากการทดลองในพื้นที่เล็ก ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงกับสภาพการปลูกเป็นการค้า สำหรับผลผลิตของฝักอ่อนตลอดฤดูกาล การปลูกนั้นยังไม่มีผู้ใดรายงานไว้ รายละเอียดได้แสดงไว้ในตารางที่ 1 และ 2

สำหรับ, เรื่องการปลูกต้นทั้งหมดเท่าที่ได้กล่าวมาแล้วในบทนี้เป็นการอธิบายหลักที่สำคัญอย่างกว้าง ๆ เพียงสังเขป หากมีผู้สนใจทราบรายละเอียดเพิ่มเติม หรือต้องการคำปรึกษา จะขอได้ที่ฝ่ายวิจัย,เกษตร สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย